మహామంజీరనాదం

మహామంజీరనాదం

(నాట్య వ్యాస సంకలనం)

సంపాదకుడు

మోదుగుల రవికృష్ణ

సంపాదకమండలి

ప్రొఫెసర్ లంకా కృష్ణానంద్

కోకా విజయలక్ష్మి

శెట్లెం చంద్రమోహన్

అచ్యుత మానస

డాక్టర్ మద్దినేని సింహ కౌటిల్య చౌదరి

ప్రచురణ

శ్రీ సాయిమంజీర కూచిపూడి ఆర్ట్ అకాడమి

4-22-85/1, 4వ లైను, గౌతమినగర్, కొరిటెపాడు, గుంటూరు - 522 007

ఫోన్ : 0863 - 2334 244, 98495 19425

MAHAA MANJIRA NAADAM

(Essays compilation on Dance)

Editor	:	**Modugula Ravi Krishna,** 9440 320 580
Cover Page	:	**Rayana Giridhar Gowd**
First Cover	:	**Siddhendra Yogi**
Fourth Cover	:	**Sri Sai Manjira Kuchipudi Art Academy Logo**
Copies	:	1000
First Published	:	July, 2013
Price	:	₹ 200/-
Sole Distributors	:	**Creative Links Publications** Cell : 98480 65658
For Copies	:	**K.V. Subrahmanyam** Sri Sai Manjira Kuchipudi Art Academy 4-22-85/1, 4th Line, Gowthami Nagar, Koritepadu, Guntur-522 007. **Navodaya Book House** Kachiguda, Hyderabad. **Visalandhra All Branches** **ebook : www.kinige.com**
Printed at	:	**Charitha Impressions** Hyderabad. Ph : 040 - 27678411

Type setting & Layout :

TENALI PRACHURANALU
22-6-78, Plot 101, Lakshmi Sadan
Kothapet, TENALI 522 201

విషయ సూచిక

1.	మనవి మాటలు	.....	9
2.	మహామంజీరనాదం	.....	11
3.	కూచిపూడి నృత్యం, నాటకం	.....	17
4.	భామ, గొల్ల కలాపములు	.....	27
5.	ఆంధ్రదేశంలోని దేవదాసి నృత్య సంప్రదాయములు	.....	41
6.	ఒడిస్సీ నృత్యం పుట్టు పూర్వోత్తరాలు	.....	47
7.	కేరళ మహానాట్యం కథకళి	.....	58
8 .	ఉత్తర భారతదేశ శాస్త్రీయ నాట్యము కథక్	.....	64
9.	మణిపురి నృత్యం పుట్టుక – వికాసం	.....	69
10.	నాయికా నాయకులు (రసమంజరి మతము)	.....	74
12.	దశావతార హస్తాలు	.....	77
13.	పదము, అభినయము	.....	79
14.	ఏడు శతాబ్దాల కూచిపూడి	.....	91
15.	నాట్యము హస్తప్రచారము	.....	94
16.	భావ ప్రకటన – ఒక అవగాహన	.....	98
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలలో 'భామాకలాపం'	.....	104
18.	కూచిపూడి నాట్యంలో నా ప్రయోగాలు	.....	120
19.	నాట్యం మోక్షసాధనం	.....	124
20.	నాట్యము చాక్షుషక్రతువు	.....	127
21.	దశరూపకములో నాయికా నాయకులు – రసభావాలు	.....	131
22.	నవరసములు – కూచిపూడి, కథకళి	.....	142
23.	అభినయము	.....	144
24.	ఆంధ్రుల నాట్యకళ	.....	152
25.	తిల్లానా అభినయము	.....	164
26.	నాట్య సంబంధ గ్రంథముల అనుక్రమణిక	.....	171
27.	మహామంజీరనాదంలో పాల్గొన్న కళాకారుల ఛాయాచిత్రాలు	.....	177

బందా కనకలింగేశ్వరరావు

కూచిపూడి నృత్యం - నాటకం

శాస్త్రీయ నాట్యమననేమి? ప్రాచీన ప్రామాణిక గ్రంథముల ననుసరించి భరతుని నాట్యశాస్త్రమత్యంత పురాతన మైనది. నందికేశ్వరుని అభినయ దర్పణము, హస్తలక్షణ దీపిక, కోహల భరతము, దత్తిలము, సంగీత రత్నాకరము ఇవి అర్వాచీనములు. భరతుని నాట్య శాస్త్రోదాహృతములైన శిష్ట సంప్రదాయములనే అతని తరువాత రచయిత లంగీకరించిరి. కూచిపూడి నాట్య నాటక విధానము భరతముని ప్రోక్తమైన శాస్త్రీయ పద్ధతియే! పూర్వరంగపూజ, ఇంద్రధ్వజావిష్కరణ, సూత్రధారుని నాందీస్తుతి, అతను చేతబట్టు వక్రాంగము - ఇవి కూచిపూడి నాట్య శాస్త్రములో ముఖ్యాంకములు. నాట్యశాస్త్ర ప్రథమ ద్వితీయ ప్రకరణములలో ఈ వివరణ పేర్కొనబడినది. నేను ఎరిగినంత వరకు ఈ లక్షణములు మరియే యితర సంప్రదాయ నాట్యమునకును లేవు. అందువలన కూచిపూడి నాట్య విధానము తప్పక శాస్త్రీయ మనియే అంగీకరింపవలసి యున్నది.

కూచిపూడి, ఆంధ్రదేశాంతర్గత మగు కృష్ణా మండలమున నొక కుగ్రామము, ఇచ్చటి జనసంఖ్య 1500 మాత్రమే, కుటీర నివాసులు. విజయవాడ నుండి 38 మైళ్ల దూరము. పూర్వ మా గ్రామము కృష్ణానదీ తీరస్థమై యుండెనట. కొన్ని శతాబ్దుల క్రిత మా నదీ ప్రవాహము మార్పు చెందుట వలన మూడు మైళ్ల వెనుకకు ఆ గ్రామము తరలిపోయినది. కూచిపూడి యని పేరు వచ్చుట కూడా అర్థవంతమైన విషయము. "కుచల" అను వానిచే గ్రామము నెలకొన్నదనుట అసంగతము. "కుశీలవ పురి" అనునదే కూచిపూడి యను నామమునకు మూలము కావచ్చును. కుశీలవు లనువారు నాటక ప్రదర్శనము లిచ్చుచూ పర్యటించువారని శబ్దరత్నాకరమున నిర్వచింపబడినది. "కుశీలవ" యను సంస్కృత పదమునకు "కుచీల" యనునది భ్రష్టరూపము. ఇప్పటికినీ తెలుగు దేశమున నటకులకు "కూచిగాండ్లు" యను పర్యాయ పదము వ్యాప్తియందున్నది.

కూచిపూడి ప్రాంతము చారిత్రక ప్రశస్తి చెందినది. కూచిపూడికి సమీపమునందున్న శ్రీకాకుళము కీ॥పూ॥ రెండవ శతాబ్దిలో పరిపాలించిన శాతవాహన చక్రవర్తికి రాజధానియై యుండెను. బౌద్ధ పవిత్ర క్షేత్రమయిన "ఘంటసాల" కూచిపూడికి అనతిదూరమందు కలదు. సుప్రసిద్ధ పదరచయిత క్షేత్రయ్య జన్మస్థానము "మొవ్వ" గ్రామ మిచటకెంతో సమీపమందు కలదు. కూచిపూడి పరిసరములు 20 శతాబ్దుల నుండి చారిత్రక ప్రాముఖ్యమునే గాక వైజ్ఞానికముగా కూడ ప్రముఖ స్థానమాక్రమించినది. కూచిపూడి నాట్యరీతులు వెలయక పూర్వమే యీ ప్రాంతమును పరిపాలించిన ప్రభువులు దేవదాసీ నాట్యకళను ప్రోత్సహించి, దేవదాసీలకు యీనాము లొసగి పోషించిరి. దేవాలయములలో ఆరాధన వేళలందు వీరు దైవసన్నిధిని నాట్యము చేయుచుండిరి. శ్రీకాకుళ నగరములో మున్నూరు కుటుంబముల వారుండినట్లు చారిత్రకాధారములు కలవు. కాకతి గణపతిదేవుని గజబలాధ్యక్షుడు జాయపు డిచటివాడే. మార్గ, దేశిపద్ధతులను గురించి "నృత్యరత్నావళి" యను పేరుగల సంస్కృత గ్రంథములో రచించెను. చేబ్రోలు గ్రామమందున్న 300 దేవదాసీ కుటుంబములకు "మోదుకూరు" యను గ్రామమును దత్తమొనరించెనట. ఈ విషయముల ననుసరించి నాట్యకళ ఈప్రాంతమున బహుళ వ్యాప్తి చెందినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. క్రమేణా యీ దేవదాసీలు దుర్వృత్తికిలోనై విధ్యుక్త ధర్మములనే

విస్మరించిరి. అందువలన, కళను పునరుద్ధరించవలసిన ఆవశ్యము కలిగెను. సిద్ధేంద్రుడీ యుత్తమ కార్యమునకు పూనుకొనెను. సిద్ధేంద్ర యోగి ఎవరు? ఈ ఘన కార్యసాధనకు తోడ్పడిన పరిస్థితులెవ్వి?

కాకతీయ సామ్రాజ్య పతనానంతర మీ ప్రాంతమును గూడ కళింగరాజులు పరిపాలించిరి. 1263-1277 సంవత్సరములలో 1వ భానుదేవుడు రాజ్యమును పాలించెను. అతని మరణానంతరము అతని కుమారుడు బాలుడైనందు వలన మంత్రియగు నరహరి తీర్థులు పరిపాలనా భారము వహించెను. ఈయన మధ్వమత స్థాపకుడగు ఆనందతీర్థులవారి శిష్యుడు. కళింగ రాజ్యమున ఆనాటికే జయదేవ రచిత 'గీత గోవిందము" ప్రజాదరణ పొందియుండెను. బాలరాజు స్థానమున రాజ్య పరిపాలనము చేయుచుండిన నరహరి తీర్థులవారు శ్రీకాకుళము సందర్శించినపుడు "గీతగోవిందము" ప్రతిని గొనివచ్చెను. పదునొకండు సంవత్సరములాయన శ్రీకాకుళమున నివసించి కృష్ణభక్తిని వ్యాపింపజేసెను. కళింగము నుండి నటకులను శ్రీకాకుళమునకు రావించి స్థానిక కళాకారులకు అందు ప్రవేశము కల్పించెను. నరహరి తీర్థుల వారీ ప్రాంతమును వదలి "ఉడిపి"కి తరలిపోయి, ఆనందతీర్థుల వారి నిర్యాణానంతరము తానే మఠాధిపత్యమును స్వీకరించిరి. ఈ కాలముననే రాధాకృష్ణుల ఆదర్శ పవిత్ర ప్రేమను వస్తువుగా స్వీకరింపబడి సంస్కృత భాషయందు గీతములు రచింపబడెను. వానినే స్థానిక కళాకారులు నాట్యము నందు పాడుచుండిరి. ఈ నటకులందరకు బ్రాహ్మణులే అధ్యాపకులు, గురువులు. నరహరి తీర్థులవారి శిష్యుడు గోపాలకృష్ణ సరస్వతి శ్రీకాకుళమున నివసించుచూ 128 నృత్య గేయములలో మహాభాగవతమును రచించెను. "శ్రీకృష్ణ జలక్రీడ" అను పేరిట నృత్య నాటికను రచించెను. "శ్రీకృష్ణ కర్ణామృతము"ను రచించిన లీలాశుకులు కూడా శ్రీకాకుళ నగర నివాసి. ఆదిలో వీరు శైవులు. నరహరి తీర్థులవారి సాహచర్యము వలన శ్రీకృష్ణ భక్తిని అలవరచుకొనిరి. ఈ విధముగా 14వ శతాబ్దిలో కృష్ణభక్తి ఈ ప్రాంతములో విరివిగా వ్యాప్తిచెందెను. జానపద గేయములు, నాట్యరీతులు, శ్రీకృష్ణ ప్రభువునికి అంకితమయ్యెను. రాజనర్తకురాండ్రు, దేవదాసీలు ప్రజాదరణ పొందిరి. కాలక్రమమున భగవద్భక్తి సడలిపోయి, దైవమునకు అంకితమయిన నిర్మల నాట్యకళ పతనమైపోయినది. వారి వారి పోషకులను తృప్తిపరచుటకై ఆటపాటలను దుర్వినియోగ పరచ సాగిరి. కాని వీరి గురువులు మాత్రము నైతిక పతనమునకు లోనుగాక కళయొక్క ప్రాభవమును పోషించు చుండిరి.

సమీప గ్రామమునందు సిద్ధప్ప యనునొక యనాథబాలు డుండెను. అతని తలిదండ్రులెవరో యెవరికిని తెలియదు. జన్మతః బ్రాహ్మణ బాలుడని మాత్రమెరుగుదురు. నిరాశ్రయుడు, యథేచ్ఛా సంచారి. దయామయులగు నిరుగుపొరుగు వారెవరో నితనికి ఉపనయనము చేసిరి. ఉపనయన ప్రాధాన్యమేద్దియో సిద్ధప్పకు తెలియదు. ఆరు నెలల పసికందు నిచ్చి యతనికి వివాహమొనర్చిరి. ఆమె నెప్పుడో ఇతడు విస్మరించినాడు. దేవాలయములందు గాని, సభలయందుగాని నాట్యము జరుగుచున్నదని వినుటే తడవు, అచట సిద్ధమయ్యెడివాడు. ఇతని అమాయకతను చూచి నటకులు సానుభూతి చూపుచుండిరి. వారెచట ప్రదర్శన మిచ్చిన నచట హాజరగుచుండెడివాడు కాని దేవాలయ పూజారులు మాత్రము ఇతడొక పతితుడని నిరసించుచుండిరి. శ్రీకాకుళమున ఆనందతీర్థుల వారిచే నెలకొల్పబడిన మఠ మొకటి యుండెడిది. రేయంతయు నాట్య నాటక సందర్శనము వలన జాగరణ చేసి విసిగియున్న ఈ బాలుడు ఆ మఠములో తలదాచుకొని విశ్రమించి నిద్రించు చుండెడివాడు. ఒక రోజున శ్రీకృష్ణుడు తన యుదరముపై నాట్యము చేయుచున్నట్లు కలగని హఠాత్తుగా మేల్కాంచెను. "కృష్ణా! కృష్ణా!" యని కేకలు వేయుచు అటు నిటు

పరువెత్తుచుండెను. మఠాధిపతి కితని మనఃపరివర్తన యర్థమైనది. ప్రసన్న చిత్తుడై యీ బాలుని కనికరించి "ఉడిపి" నగర మందున్న ప్రధాన మఠమునకు విద్యా సముపార్జనార్థము పంపెను. మరునాడిత దేమయినది సమీపవాసులెరుగరు. ఎల్లరునతనిని విస్మరించిరి.

ఉడిపి ఆచార్యులా బాలునకు ఆశ్రమదక్షత నిచ్చి, ఉత్తమ జ్ఞాన మార్గమునకు, విద్యాసముపార్జనకు ప్రవేశము కల్పించిరి. కఠినమగు ఆశ్రమ నియమములకు, క్రమశిక్షణ కలవడిన యీ బాలుడు, యిరువది సంవత్సరముల నిరంతర కృషి ఫలితముగ, వేదవేదాంగములను, షట్శాస్త్రములను క్షుణ్ణముగా నభ్యసించి పండితుడాయెను. విశాల ఫాలతలము తీక్ష్ణ తేజో విరాజమానము నగు కనుదోయి యితని ప్రతిభను వ్యక్తపరచు చుండెను. నాట్యశాస్త్రము కూడ నితని పాఠ్యక్రమమున నొక భాగము. అతని దేహము యొక్క ప్రతి కదలిక కూడ నొక శాస్త్రీయమగు "ముద్ర"గ పరిణతి చెందెను. సంస్కృతమున నితడు శ్లోకములు రచించెను. గంధర్వులను మరపించునట్లుగ గానము చేయగల్గెను. గురుపాదుల యాశీర్వాదమును గ్రహించి, స్వస్థానమున కరుగుమని వారు ఆనతి నొసగ శ్రీకాకుళము చేరెను. జన్మస్థాన మెంతయో మార్పు చెందినట్లు కన్పించినది. అతనిని గుర్తించువారే లేరైరి. అచిరకాలముననే తానెవరైనదీ వెల్లడించెను. సంపూర్ణ పాండితీ ప్రతిభతో వెలుగు నతనిని ఆ యూరి పెద్దలు సంశయించియు, తుదకు గుర్తించి సన్మానించిరి. నాటి నుండియు సిద్ధప్ప సిద్ధేంద్రుడాయెను.

కృష్ణానది కావలి తీరమందున యొక పల్లెటూర బుట్టినింట నివసించుచున్న భార్యను కాపురమునకు దెచ్చుకొమ్మని గ్రామ పెద్దలతనిని ప్రోత్సహించిరి. మామగారికి తన యాగమన వార్తనంపెను. ఆ కుటుంబము వారు ఆశ్చర్యము నొందిరి. గర్భాధాన సుముహూర్తము నిర్ణయించి సిద్ధేంద్రు నాహ్వానించిరి. ఇప్పుడతని యర్ధాంగి సంపూర్ణ వికసిత కమలము వలెనున్నది. కృష్ణా నదిని దాటి యతను అత్తవారింటికేగవలెను. ఆనంద పూరిత హృదయుడై సునాయాసముగ మహానది నీదుకొనుచూ, పవిత్రనదీ జలముపై వీచు శీతల మందమారుతమునకు తన్మయత జెందుచూ పయనించుచున్నంత, ఆకస్మికముగ ఆకాశము మేఘాచ్ఛాదిత మయినది. చీకట్లు కమ్మెను. పెనుగాలి వీచదొడగెను. నదీ మధ్యమునందున్న సిద్ధేంద్రుడు వెనుకంజ వేయ నిచ్చగింపలేదు. పెద్ద తరంగమొకటి యువ్వెత్తున లేచి యతని ముఖమును కప్పివేసెను. ఏమియు కనిపించుట లేదు. మునిగి పోవునను భీతి ఆక్రమించినది. ఇష్టదైవమగు శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించెను. తానీ యాపద నుండి తరించి బ్రతికినచో సన్యసింతునని మొరలిడెను. భక్తిపరవశుడై శ్రీకృష్ణుని గూర్చి గానమొనరించెను. ఆతుర సన్యాస స్వీకార చిహ్నముగ యజ్ఞోపవీతమును త్రెంచివేసెను. ఆ క్షణముననే యతడు సర్వసంగ పరిత్యాగి యయ్యెను. అభయ ముద్రాంకితుడగు శ్రీకృష్ణుని భాస్వద్రూపము సాక్షాత్కరించెను. మరు నిముసమున అలల తాకిడికి ఆవలి తీరమును చేరెను. మామగారి యిల్లు చేరినాడు. తన్ను తానెరిగించుకొనిన పిదప మామగారతని నాప్యాయముతో కౌగిలించుకొని సన్మానించెను. కుటుంబములోని వారందరు అతని రాకకు మిగుల సంతసించి తగు రీతిని నాతనిని గౌరవించిరి. అతనిని యభ్యంజనస్నాతుని జేసి పంచభక్ష్య పరమాన్న సమేతమగు దివ్య భోజనమిడిరి. మనోహరముగ నలంకరింపబడిన శయ్యా గృహమున నాతడు ప్రవేశించి, సౌందర్య దేవత వోలె నునుసిగ్గున తలవాల్చి మౌన ముద్రాంకితయగు ప్రియసతిని జూచినాడు. క్రీగంట నామె కొన్ని నిముషములతనిని చూచి సంభ్రమాయత్తచిత్తయై భీతావహియై "సన్యాసి! సన్యాసి" యని కేకలిడినది.

ఆ క్షణమందే సిద్ధేంద్రుడు తన యపరాధమును గ్రహించి శ్రీకృష్ణునకు తానొర్చిన ప్రతిజ్ఞ స్మృతి పథమున మెరయ దేవదేవుని స్తోత్రము చేసెను. సత్యభామ సమేతుడగు యదుకుల నందనుడు ప్రత్యక్షమయ్యెను. అతనియానంద మవధులు దాటినది. దివ్యదంపతులదృశ్యులైరి. నేలపై బడియున్న భార్య వదన మండలమున సత్యభామాదేవి ముఖలక్షణములు కనుపించినవి. వైవాహిక విషయ వాంఛలను మరచిపొమ్మని సతికుద్బోధించి యతడు గది వెలువడెను. తిరిగి నదిని దాటి శ్రీకాకుళము చేరెను.

తనకు గల్గిన దివ్యానుభూతిని గురించి పదే పదే తర్కించినాడు. శ్రీకృష్ణదేవుని ప్రియతమ రాధయని ఆచార్యులు ఉడిపియందుండగా బోధించిరి. రాధ ప్రకృతి స్వరూపిణియని కృష్ణ పరమాత్మ పురుషుడు, ప్రకృతి తన ప్రభువగు పరంధాముని యాధీన, వారి పరస్పరానురాగమున విషయలౌల్యత లేదని దివ్య ప్రణయమని ఆచార్యులు నిర్వచించి యున్నారు. క్షణకాల మాలోచనా నిమగ్నుడై యుండ విషయ సుఖేచ్ఛ యెందువలన నేర్పడినదను ప్రశ్న మస్తిష్కమున బొడమినది. మనుజుని కామక్రోధాదులకు అలాటి ప్రభావమేల కలిగినది? అను ప్రశ్న లుదయించినవి. సృష్టికి మూలము ఆవశ్యకము కావున కామము పాపము కాదు. ధర్మబద్ధమైనపుడు దోషము కానేరదు. ధర్మ నిర్వహణకిది సాధనమనీ అతనికి తోచినది. సత్యభామ ప్రేమ అవధులు లేనిది. పరమ పవిత్రము, తన నాథుడు సంపూర్ణముగ తనవాడు కావలెనని, ఆరాధించి తపించి, ప్రేమించినది, తన హృదయ పద్మాన్ని దేవదేవుని పాదములపై నిడినది. నిష్కళంక పరిపూర్ణ ప్రేమయు భక్తికి చిహ్నమే, లక్ష్యము ధర్మబద్ధమైనచో అట్టి ప్రేమ నిస్స్వార్థము. పాపము కాదు. సత్యాదేవి ఆశయము తన నాథుడు తనకే వశుడు కావలయునని. తాను మాత్రమే పరిపూర్ణ కటాక్షమునకు అర్హురాలు కాగోరినది. పరమాత్మతో తాదాత్మ్యం చెందుటకు ప్రతి జీవియు ఆరాటం జెందుట సహజమే కదా! ఇది నేరమా? ఇదియే భామభక్తి, దీనికే "మధురభక్తి" యని నామాంతరము. సిద్ధేంద్రుడీ భక్తి భావమునకు మూల పురుషుడు.

ప్రతి భక్తుడును తానే భగవానుని ప్రియతమ సతిననీ, అతడే లోక భర్తయని, క్షణకాలమేని ప్రాణేశ్వరుని వియోగము సహింపజాలని సత్యభామ స్థితిలో తానున్నట్లు భావించి తాదాత్మ్యం చెందెను. భక్తి తన్మయములో అనేక గీతములను రచించి గానము చేసెను. ఈ రచనే "భామా కలాప"మని పేరు గాంచినది. తన కృతులను దానే గానము చేయుచూ భక్త్యావేశమున నృత్యము చేయువాడు ఆ యూరిన గల కళాకారులందరును అతని గీతములను నేర్చుకొని ఆడుచూ పాడుచూ గానము చేయుచుండిరి. అప్పటి వరకును జయదేవకృత 'గీతగోవిందము' ప్రజాభిమానము చూరగొని వ్యాప్తియందుండెను. ప్రతి వ్యక్తియూ తానే రాధననే తన్మయత్వమున నటించిరి. క్రమేణా "భామా కలాపము" విస్తృతి చెంది రాధస్థానమును సత్యభామ యాక్రమించెను. తమకును నేర్పవలసిందని ఆ యూరి దేవదాసీలు సిద్ధేంద్రు నర్థించిరి. దేవదాసీలిట్టి గేయాభినయమున కలవాటు పడినందువలన సంఘ నైతిక స్థాయి పతనమైపోగల దన్న భీతి వలన వారికీ కలాప శిక్షణ నొసగుట కాయన విముఖు డయ్యెను. అందుచే వారి కోర్కెను త్రోసిపుచ్చెను. అంద చందములు గల బ్రాహ్మణ బాలకుల నెన్నిక చేసి వారికీ విద్య నేర్పెను.

బ్రాహ్మణులింతకు పూర్వము నృత్యము చేయలేదు. వారికి ఆచార్య స్థానమే జన్మతః. ఆటపాటల నభ్యసించే పక్షములో కులబహిష్కృతు లగుదురని వెనుకంజ వేయ "ఉడిపి" మఠాధిపతి నుండి యనుమతి దెత్తుననీ, యీ కలాపము కేవల మొక దైవారాధన విధానమనీ నీతి దూరము కాజాలదనీ విద్య నేర్చినవారు "భాగవతు"లను పేర బరగుచూ గౌరవార్హులగుదు రనీ, భామా కలాపము మోక్షదాయకమనీ కులపెద్దలకు

నచ్చజెప్పెను. స్త్రీలు మాత్ర మీ విద్య నేర్చుట కనర్హులు. నిషేధితులు. బ్రాహ్మణులందరిచేత, ఆజన్మాంతమీ కళావ్యాప్తికే అంకితమై యుండునట్లు ప్రమాణము చేయించెను. ఈ ప్రతిజ్ఞకు చిహ్నముగ ప్రతి పసిబిడ్డ కటి ప్రదేశమునందొక చిన్న గంట కట్టించెను. ఈ ద్విజబాలురు తమ కులపెద్దలచే వెలివేయ బడినంత, గ్రామ సమీపమునందు గల యొక బంజరుభూమి యందు వారికి ప్రత్యేక నివాస గృహములు నిర్మింపజేసెను. ఆ నాటికే గ్రామాదులలో పర్యటించు వీరు ప్రదర్శనలొసగు చుండురి. వీరికి కుచేలులని నామ మిడిరి. సిద్ధేంద్రుడు వారికి చక్కటి క్రమశిక్షణ నలవరచెను. ప్రతి నటకుడును వేద శాస్త్రములను క్షుణ్ణముగా నేర్చెను. వీరు త్రికాలములయందును సంధ్యావందన మాచరింపవలయును. నాట్యము కొక నిర్దిష్ట పాత్యక్రమమును నిర్ణయించెను. ఈ విధముగా 1350–1450 మధ్య కాలమందు వెలసిన సిద్ధేంద్రుడు కూచిపూడి విధానము నకు మూలవిరాట్టు.

దక్షిణ భారత దేశములోని కూచిపూడి నాట్య సంప్రదాయము అనతి కాలముననే బహుజన రంజక మయ్యెను.క్రీ.1507 ప్రాంతములో విజయనగరాధిపుడు వీరనరసింహ దేవరాయలవారీ బృందమును తమ యాస్థానమున కాహ్వానించెను. వీరు పయనమై దినాంతమున నొక యూరిలో విశ్రమించుచూ నడక సాగించిరి. కడప మండలములోని "సిద్ధవటం" అను గ్రామమున నొక రేయి విశ్రమించిరి. స్థానిక ప్రభువైన సంబెట గురవరాజు కటిక దుర్మార్గుడు, క్రూరుడు. సుంకము లడిగి నపుడు ప్రజలీయనిచో అతి దారుణమైన శిక్షలు విధింపుచు గృహిణులను సైతము వీధిలో నిలిపి అవమానించెడివాడు. కూచిపూడి భాగవతులీ కార్యమును, దారుణ హింసాకాండను చూచి సహించలేక విజయనగరము చేరి చక్రవర్తి సమక్షమున సంబెట గురవరాజు దుండగములను వర్ణించుచూ నొక యంతర్నాటకమును ప్రదర్శించగా ఆ ప్రభువు గురవరాజు దుశ్చర్యలను విచారించి వానిని పట్టి తెప్పించి చిత్రవధ గావించునట్లు శాసించెను. భాగవతులు సముచిత సత్కారముల నందుకొనిరి.

విజయనగర సామ్రాజ్య పతనానంతరము అక్కడ రాజస్థానములో వర్ధిల్లు చుండిన కవులు, గాయకులు నటకులు ఇత్యాది కళాకారులందరును తంజావూరు రాజ్యస్థానమున కరుగగా అచ్చుటి ప్రభువులు వీరికి ఆశ్రయమిచ్చి సన్మానించిరి. క్రీ.శ. 16వ సం॥లో కూచిపూడి భాగవతులకు తంజాపుర రాజగు అచ్యుతప్ప ఆశ్రయాభిమానములు లభించెను. రాజ దర్బారులో వీరొక ప్రదర్శన నిచ్చిరి. ప్రభువు సంతసించి వీరికి తన పేరుమీద "అచ్యుతపుర" మను యగ్రహారమును దానముగా నిచ్చెను. నేడీ గ్రామమే "మేలత్తూరు" అనుపేర బఱగుచున్నది. ప్రతి సంవత్సరమును భాగవత మేళము లిచట జరుగుచున్నవి. అందు తెలుగు యక్షగానములు ప్రదర్శించుదురు. వీరిలో ప్రముఖుడు బాలూ భాగవతార్. కొందరు కళాకారులు స్వగ్రామమగు కూచిపూడి వీడిపోజాలక అచటనే నిలిచిరి. అయితే వారికి రాజాదరణ లేదు. కృషి జీవనులు మాత్రమే. సర్కారు మండలము గోల్కొండ నవాబు వశము కాగా కూచిపూడి కూడ నవాబు పరిపాలనలో చేరెను. నవాబులలో ఆఖరివాడగు "అబుల్ హసన్ తానీషా" 1678 సం॥లో తన సేవాపతియగు పింగళి మాదన్న తోడురాగా మచిలీపట్టణమును సందర్శింపనేగుచూ మార్గమధ్యమందున్న కూచిపూడి గ్రామములో నొక రేయి విశ్రమించెను. ఆ సమయమున రాజగోపాల దేవాలయములో కొందరు బాలురు భామా కలాపమును ప్రదర్శించుచుండిరి. నవాబు వారి గాన మాధుర్యమునకు తన్మయుడై తన సమ్ముఖమునకు పిలిపించి వారిచే భామాకలాపము తిరిగి ప్రదర్శింపజేసి మహదానంద భరితుడై, సేనాపతి సూచనపై కూచిపూడి గ్రామమును అగ్రహారముగా

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/kbook.php?id=2068

* * *